

ขอบคุณภาพจาก <http://goo.gl/vGj58GO>

การศึกษาสถานที่เคารพอันเกี่ยวเนื่องกับ เสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

A Study of Sacred Places with reference to His Royal
Highness Admiral Prince Abhakara of Chumphon in the
Lower Northern Thailand

ภาควงมิ สุขเจริญ¹

Pakpoom Sookcharoen

Email: beach6666@hotmail.com

อรอุษา สุวรรณประเทศ²

Onusa Suwanpratest

¹ นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคติชนวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

² อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดีและคติชนวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและนำเสนอข้อมูลการปรากฏของสถานที่เคารพอันเกี่ยวเนื่องกับเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พร้อมทั้งวิเคราะห์ทำความเข้าใจถึงมูลเหตุสำคัญของการปรากฏสถานที่เคารพเหล่านั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีขอบเขตการวิจัยในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างซึ่งประกอบไปด้วย 8 จังหวัดได้แก่ ตาก พิชณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร นครสวรรค์และอุทัยธานี ผลการวิจัยสรุปได้ว่าจังหวัดนครสวรรค์เป็นพื้นที่ที่ปรากฏสถานที่เคารพจำนวนมากที่สุด คือ 6 แห่ง รองลงมาคือพื้นที่จังหวัดสุโขทัย จำนวน 5 แห่ง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ และอุทัยธานี พบพื้นที่ละ 1 แห่ง ไม่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและตาก สถานที่เคารพที่ปรากฏทั้งหมดนี้จะพบในเขตวัด สถานที่ราชการ และพื้นที่ส่วนบุคคล โดยมีมูลเหตุสำคัญในการจัดตั้งจาก 1) ความเชื่อความศรัทธาจากรุ่นบรรพบุรุษ 2) ความศรัทธาในพระบารมีที่จะคุ้มกันภัยในฐานะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3) ความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างพระองค์กับผู้ก่อตั้งสถานที่ 4) ความฝัน 5) พื้นที่ที่เคยเสด็จมาศึกษาวิชา และ 6) บันทึกลายลักษณ์และข้อมูลมุขปาฐะจากการสื่อสารระหว่างโลกปัจจุบันกับโลกเหนือธรรมชาติ

คำสำคัญ: เสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ, สถานที่เคารพ, ภาคเหนือตอนล่าง

Abstract

This research aims to investigate the sacred places with reference to His Royal Highness Admiral Prince Abhakara of Chumphon, in the lower region of northern Thailand. It includes an analysis of the establishment of each place, with data gained from documentary study and field work in the region, consisting of eight provinces: Tak, Phitsanulok, Sukothai, Phetchabun, Phichit, Kampaeng Phet, Nakhonsawan and Uthaithani. The study reveals that the sacred places are located mostly in Nakhonsawan, with 6 places, followed by Sukothai with 5 places, Kamphaeng Phet, Phichit, Phetchabun and Thaithani with one place each. There was no evidence of a sacred place established in Phitsanulok or in Tak. Most of the sacred places found in the course of this study were in temples, official locations and private residences. Reasons for the establishment of these sacred places include 1) beliefs passed down by ancestors; 2) respect of the Prince's prestige as the guardian angel; 3) the relationship between the Prince and the establisher of the sacred place; 4) dreams; 5) the area was where the Prince visited for study; 6) written and oral records and traditions related to communication between the physical world and higher realms.

Keywords: His Royal Highness Admiral Prince Abhakara of Chumphon, Sacred Place, the Lower North of Thailand

บทนำ

บุคคลผู้ได้รับการยอมรับยกย่องเทิดทูนศรัทธาจากกลุ่มคนในวงกว้างมักเป็นผู้ที่มีคุณูปการต่อสังคมในทางใดทางหนึ่ง แม้เมื่อวายชนม์แล้วก็ยังได้รับการเคารพยกย่อง ได้รับการกล่าวขานถึงในคุณงามความดีที่กระทำ เป็นตำนานจากปากต่อปากจากรุ่นสู่รุ่น เป็นแบบอย่างให้ถือปฏิบัติตาม รวมทั้งยังมีความเชื่อว่าแม้ร่างกายของบุคคลผู้นั้นได้เสื่อมสลายลงแล้ว แต่ดวงวิญญาณยังคงอยู่และคอยปกป้องรักษาคุ้มครองดูแลลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุขตราบนานเท่านาน

ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างซึ่งมีสภาพทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและสังคมโดยรวมคล้ายคลึงกัน ปรากฏบุคคลผู้สร้างคุณูปการไว้ให้กับสังคมส่วนรวมหลายท่าน แต่ละท่านต่างมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพื้นที่ในแต่ละจังหวัดอย่างชัดเจน เช่น ในจังหวัดพิษณุโลก ชาวพิษณุโลกต่างรับรู้ เคารพและเทิดทูนสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระมหากษัตริย์ผู้มีพระราชประวัติเชื่อมโยงกับพื้นที่แห่งนี้ พระมหากษัตริย์ผู้ทรงกอบกู้อิสรภาพและฟื้นคืนความเป็นประชาชาติสยาม แม้ว่าพระองค์จะเสด็จสวรรคตไปกว่าสี่ร้อยปีแล้วก็ตาม แต่เรายังสามารถเห็นร่องรอยความเคารพศรัทธาในพระองค์ได้จากการแสดงออกในรูปแบบของกิจกรรมต่างๆ ทั้งการบวงสรวง การตั้งชื่อสถานที่ด้วยพระนามของพระองค์ การสร้างคำขวัญ การสร้างพระรูป รูปเคารพและวัตถุมงคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ (อรอุสา สุวรรณประเทศ, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พลั้งขับเคลื่อนเบื้องหลังประชาชาติ, หน้า 289) ในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับพระราชประวัติของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ประชาชนก็เคารพนับถือ “พระเจ้าตาก” กษัตริย์ผู้สร้างแสนยานุภาพให้กับกรุงธนบุรี โดยพระนามในพระองค์ปรากฏสัมพันธ์กับชื่อจังหวัดอย่างชัดเจน นอกจากนี้ในเขตจังหวัดอุทัยธานี อันเป็นที่ตั้งของวัดจันทาราม (ท่าซุง) พระเกจิอาจารย์ผู้มีชื่อเสียงในด้านการบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐาน จนได้วิชามโนโยธิ (ฤทธิ์ทางใจ) เป็นต้นแบบให้กับผู้เลื่อมใสในพุทธศาสนา พร้อมทั้งสร้างคุณประโยชน์มากมายให้แก่ชุมชน ยังคงได้รับความเคารพศรัทธา และยังปรากฏเรื่องเล่าขานเกี่ยวกับเหตุการณ์มหัศจรรย์เหนือธรรมชาติที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย นับเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความศรัทธาเพิ่มขึ้นในกลุ่มศิษยานุศิษย์และผู้ศรัทธามาจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับ หลวงพ่อเงิน วัดบางคลาน (เดิมวัดท้ายน้ำ) อีกหนึ่งพระเกจิอาจารย์รูปสำคัญของจังหวัดพิจิตร ที่ได้รับการกล่าวถึงของศิษยานุศิษย์ทั่วทุกสารทิศ ด้านความถึงพร้อมทางธรรมและวิทยาอาคมต่างๆ ทั้ง 2 พระองค์และ 2 พระเกจิอาจารย์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนี้จะพบการเผยแพร่ประวัติฯ ในช่องทางเพื่อสร้างความเข้าใจ รับรู้ต่อบุคคลสำคัญเหล่านี้เสมอมา

ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนี้นอกจากเหนือจากบุคคลสำคัญดังที่กล่าวถึงแล้วข้างต้น ยังพบว่ามีบุคคลสำคัญอีกท่านหนึ่งซึ่งมีอิทธิพลอันสร้างความน่าสนใจในเรื่องราวของการปรากฏสถานที่เคารพในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างจำนวนมาก คือ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ แม้ว่าพระองค์จะมีใช้บุคคลในพื้นที่และแทบจะไม่ได้เดินทางมาปฏิสัมพันธ์กับพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างเลย จากพระประวัติพบว่าพระองค์เคยเสด็จมาศึกษาวิทยาอาคมกับหลวงพ่ोजิน วัดบางคลาน (เดิมวัดท้ายน้ำ) จังหวัดพิจิตรเพียงเท่านั้น (ทำเนียบพระอริยสงฆ์, 2528 : 317) แต่จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นกลับพบว่า มีสถานที่เคารพอันเกี่ยวเนื่องกับพระองค์แพร่กระจายอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จึงมีความน่าสนใจศึกษาในข้อมูลว่าปรากฏในพื้นที่ใดบ้างในภาคเหนือตอนล่าง และมูลเหตุสำคัญของการปรากฏสถานที่เคารพที่แพร่กระจายอยู่ในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเหตุใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอข้อมูลการปรากฏของสถานที่เคารพอันเกี่ยวเนื่องกับพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจมูลเหตุสำคัญของการปรากฏสถานที่เคารพใน พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ จำกัดในกรอบข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลลายลักษณ์อักษรจากการสืบค้นเอกสารในสถานที่ต่างๆ ได้แก่
 - 1.1 กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษา กองทัพเรือ จังหวัดนครปฐม
 - 1.2 หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
 - 1.3 หอสมุดมหาวิทยาลัยนเรศวร
 - 1.4 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตพณิชยการพระนคร กรุงเทพมหานคร
 - 1.5 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
 - 1.6 เอกสารเผยแพร่จากศาลและพระอนุสาวรีย์พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพร เขตอุดมศักดิ์ ในประเทศไทย
 - 1.7 เอกสารเชิงพาณิชย์จากแหล่งหนังสือต่าง ๆ

2. ข้อมูลขุปาฐะจากคำบอกเล่าของบุคคลที่เกี่ยวข้องซึ่งนับถือ ศรัทธา หรือประสบกับเหตุการณ์อันสัมพันธ์กับพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นบุคคลในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณที่ตั้งสถานที่เคารพหรือใกล้เคียงและสามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้

3. พื้นที่ภาคสนาม คือสถานที่เคารพอันเกี่ยวเนื่องกับพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างจำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ ตาก พิชณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร นครสวรรค์และอุทัยธานี

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ เป็นพระนามประกอบชั้นยศเต็ม พระนามเดิมคือ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ มีพระฉายานามขณะปฏิบัติภารกิจเป็นแพทย์ คือ หมอพร หรือบางแหล่งข้อมูลเรียกเจ้าพ่อหรือเสด็จเตี่ย แต่ในงานวิจัยนี้เมื่อกล่าวถึงพระองค์ผู้วิจัยจะใช้คำว่าเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ

2. ภาคเหนือตอนล่าง หมายถึง กลุ่มพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ตามการจัดแบ่งของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ ตาก พิชณุโลก สุโขทัย เพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชร นครสวรรค์และอุทัยธานี

3. สถานที่เคารพ ได้แก่ ศาล พระอนุสาวรีย์ หรือสถานที่ที่มีสัญลักษณ์แทนเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ ในลักษณะพระรูปจำลอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับพระประวัติของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ จากแหล่งข้อมูลต่างๆ

2. ศึกษาทฤษฎีและวิธีการสืบค้นข้อมูลทางคติชนวิทยา

3. ลงสำรวจข้อมูลและเก็บข้อมูลจากวิทยากรที่สามารถให้ข้อมูลได้ในพื้นที่ที่ปรากฏสถานที่เคารพในภาคเหนือตอนล่าง ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและจดบันทึก (ระหว่างกรกฎาคม – ธันวาคม พ.ศ.2556)

4. รวบรวมข้อมูลทั้งหมดทั้งข้อมูลลายลักษณ์และข้อมูลขุปาฐะ มาศึกษา เรียบเรียง และเชื่อมโยงกับทฤษฎีทางคติชนวิทยา

5. วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการศึกษาในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

การวิเคราะห์ข้อมูล

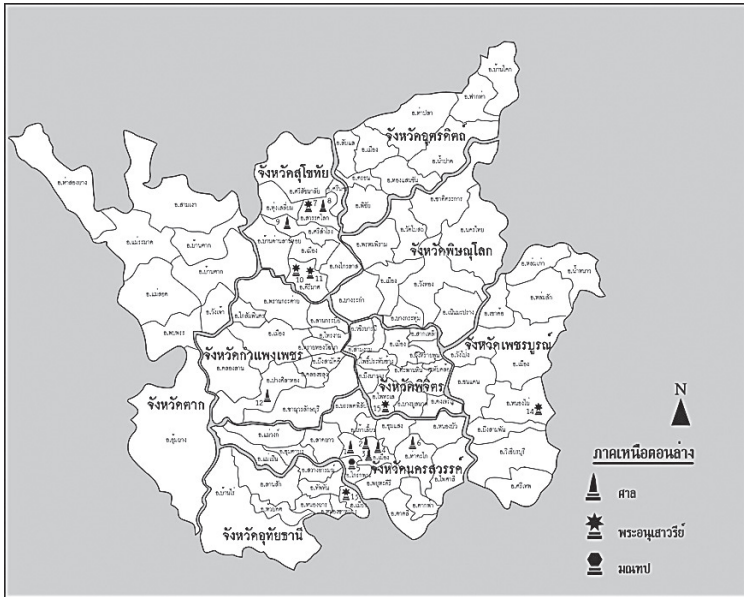
สถานที่เคารพที่ปรากฏในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนี้ จะปรากฏพระรูป (รูปหล่อด้วยโลหะเหมือนจริง) ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่มีชายคาปกคลุมซึ่งจะเรียกโดยรวมว่า “พระอนุสาวรีย์” และอีกหลายพื้นที่ก็มีการจัดสร้างหลังคาคลุมเพื่อความแข็งแรง คงทนของรูปเคารพ ซึ่งปรากฏในรูปแบบที่เรียกว่า “ศาลและมณฑป” โดยทุกพื้นที่จะสร้างสัญลักษณ์แทนพระองค์เพื่อเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์แก่ผู้เคารพและผู้สัญจรผ่านไปมา จะปรากฏพร้อมด้วยเครื่องยุทโธปกรณ์ทางทหารเรือทั้งที่ผ่านการใช้งานแล้ว หรือเป็นสิ่งของเหมือนคล้ายกับของจริง เครื่องยุทโธปกรณ์ต่างๆ ที่พบ ได้แก่ สมอเรือ ลูกปืน ปืนที่ใช้ในการรบต่างๆ ลูกกระเบิดที่ใช้ในเรือรบ พังงาเรือ เครื่องแต่งกายนายทหารเรือ เรือรบจำลอง ซึ่งสัมพันธ์กับภารกิจหลักในการรับรู้ของประชาชน คือ ทหารเรือ ดังที่พระองค์ได้รับการยกย่องจากเหล่าทหารเรือทั้งอดีตและปัจจุบันให้เป็นพระบิดาแห่งกองทัพเรือไทย

สถานที่เคารพ อันเป็นสัญลักษณ์แทนพระองค์ที่ปรากฏนี้ ต่างแสดงให้เห็นถึงการยอมรับบนพื้นฐานความเชื่อและศรัทธาในสังคมและวัฒนธรรมของประชาชนในพื้นที่ ส่งผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มผู้เคารพ ศรัทธาทั้งการประกอบพิธีกรรมด้านการบำบวง บูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์อันเป็นพฤติกรรมที่อยู่คู่กับความเชื่อของคนไทยแต่โบราณสืบมา แสดงให้เห็นถึงการยกย่องพระองค์ให้เป็น “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” ที่มีผลต่อจิตใจของคนในการสร้างความปลอดภัย วางใจและเป็นความหวังของผู้ศรัทธา

จากการลงพื้นที่เชิงสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามในเขตภาคเหนือตอนล่างอันเกี่ยวเนื่องกับการปรากฏสถานที่เคารพในพระองค์ พบสถานที่เคารพที่ปรากฏเป็นสิ่งก่อสร้างในแต่ละลักษณะ ได้แก่ ศาล (มีชายคาปกคลุมพระรูป) พระอนุสาวรีย์ (พระรูปตั้งตระหง่านโดยไม่มียาคาปกคลุม) และมณฑป (กลุ่มผู้สร้างใช้ชื่อเรียก) ซึ่งแสดงสัญลักษณ์ในการแทนเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ รวม 15 แห่งตามจังหวัดต่างๆ กระจายตัวในพื้นที่ สามารถสรุปได้เป็นตารางดังนี้

ที่	ชื่อสถานที่ / ที่ตั้ง	ศาล	พระ อนุสาวรีย์	อื่นๆ
1	ชุมชนไชยศิริ (หน้า รพ.สวรรคตประชารักษ์) ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์	✓	✓	
2	ริมถนนสายเอเชีย (เข้านครสวรรค์) ต.กลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์	✓		
3	ริมถนนสายเอเชีย (ออกนครสวรรค์) ต.กลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์	✓		
4	หลังค่ายจิรประวัติ เลขที่ 206 หมู่ 2 ต.นครสวรรค์ออก อ.เมือง จ.นครสวรรค์	✓		
5	วัดยางตาล หมู่ 4 ต.ยางตาล อ.โกรกพระ จ.นครสวรรค์			มณฑป
6	วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ (ในพระองค์) ต.ท่านบ อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์	✓		
7	วัดป่าข่อย ถ.ประชากรราษฎร์ ต.เมืองสวรรค์โลก อ.สวรรค์โลก จ.สุโขทัย		✓	
8	ริมทางหลวงชนบท สท.4006 อ.สวรรค์โลก จ.สุโขทัย	✓		
9	วัดทุ่ง ต.เกาะตาเลี้ยง อ.ศรีสำโรง จ.สุโขทัย	✓		
10	วัดใหม่เจริญผล 119 หมู่ 4 บ.ใหม่เจริญผล อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย		✓	
11	โรงพยาบาลคีรีมาศ หมู่ 7 ต.โดนต อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย		✓	
12	วัดไพรสวรรค์ บ.ปางตาไว อ.ปางศิลาทอง จ.กำแพงเพชร	✓		
13	วัดจันทาราม (ท่าซุง) หมู่ 1 บ.ท่าซุง ต.น้ำซึม อ.เมือง จ.อุทัยธานี		✓	
14	สำนักสงฆ์สรรพวรรณิต ทางหลวง 21 ต.หนองไผ่ อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์		✓	
15	วัดท้ายน้ำ ต.ท้ายน้ำ อ.โพทะเล จ.พิจิตร		✓	

จากตารางแสดงสถานที่ในแต่ละจังหวัดที่ปรากฏสถานที่เคารพที่เกี่ยวข้องกับเสด็จ
ในกรมหลวงชุมพรฯ ข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นข้อมูลที่ผ่านมาการเก็บข้อมูลภาคสนาม และยืนยัน
ได้ว่าปรากฏอยู่จริงในพื้นที่แต่ละจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง ประเภทสัญลักษณ์ซึ่งเป็น
สิ่งก่อสร้างที่ปรากฏก็แตกต่างกันไปตามรูปแบบที่กลุ่มผู้เคารพ ศรัทธากำหนดรูปแบบ เพื่อ
แสดงให้เห็นถึงการกระจายตัวของสถานที่เคารพให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอ
ข้อมูลการปรากฏของสถานที่เคารพในรูปแบบของแผนที่โดยจัดแบ่งตามเขตอำเภอและจังหวัด
พร้อมทั้งแสดงสัญลักษณ์ของลักษณะสิ่งก่อสร้างที่ปรากฏในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง
ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพแสดงสถานที่เคารพที่แพร่กระจายในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

จากการสำรวจสืบค้นและเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนี้ จะสังเกตได้ว่าบางจังหวัดปรากฏสถานที่เคารพในพระองค์มากกว่า 1 แห่ง แสดงให้เห็นถึงกลุ่มประชาชนที่ให้ความสำคัญและการยอมรับ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ศรัทธาในจังหวัดนั้นซึ่งมีจำนวนหนึ่งต่อพระองค์ พบว่าในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์พบสถานที่เคารพมากที่สุด จำนวน 6 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนทั้งหมด จังหวัดสุโขทัย พบสถานที่เคารพรองลงมา จำนวน 5 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของจำนวนทั้งหมด จังหวัดกำแพงเพชร อุทัยธานี เพชรบูรณ์ และพิจิตร พบสถานที่เคารพจังหวัดละ 1 แห่งรวม 4 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 26.67 ของจำนวนทั้งหมด

จากข้อมูลแสดงปริมาณและแผนภาพพื้นที่ แสดงให้เห็นการกระจายตัวของสถานที่เคารพดังแสดงข้างต้น การปรากฏสถานที่เคารพยังสามารถจัดแบ่งประเภทของพื้นที่ที่ปรากฏได้ดังต่อไปนี้

1.1 พื้นที่ในเขตศาสนสถาน

1.1.1 วัด (สิ่งก่อสร้างในศาสนาพุทธและขึ้นทะเบียนชื่อ) ปรากฏ 8 แห่ง ได้แก่

1.1.1.1 วัดป่าอภัย ถ.ประหารราษฎร์ เมืองสวรรคโลก อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย

1.1.1.2 วัดใหม่เจริญผล 119 หมู่ 4 บ.ใหม่เจริญผล อ.ศรีมาศ จ.สุโขทัย

- 1.1.1.3 วัดทุ่ง ต.เกาะตาเลี้ยง อ.ศรีสำโรง จ.สุโขทัย
- 1.1.1.4 วัดท้ายน้ำ ต.ท้ายน้ำ อ.โพทะเล จ.พิจิตร
- 1.1.1.5 วัดยางตาล หมู่ 4 ต.ยางตาล อ.โกรกพระ จ.นครสวรรค์
- 1.1.1.6 วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ (ในพระองค์) ต.ทำนบ อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์
- 1.1.1.7 วัดไพรสวรรค์ บ.ปางตาไว ต.ปางตาไว อ.ปางศิลาทอง จ.กำแพงเพชร
- 1.1.1.8 วัดจันทาราม (ท่าซุง) หมู่ 1 บ.ท่าซุง ต.น้ำซึม อ.เมือง จ.อุทัยธานี
- 1.1.2 สำนักสงฆ์ (ไม่ขึ้นทะเบียนชื่อเป็นวัด)

ปรากฏเพียง 1 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์สรรพวรรณิต ทางหลวงสาย 21 ต.หนองไผ่ อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์

1.2 พื้นที่หน่วยงานราชการ

ปรากฏเพียง 1 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลศรีมาศ หมู่ 7 ต.โตนด อ.ศรีมาศ จ.สุโขทัย

1.3 พื้นที่ส่วนบุคคล ปรากฏจำนวน 5 แห่ง ได้แก่

- 1.3.1 ศาลเสด็จกรมหลวงชุมพราฯ ริมถนนสายเอเชีย (เข้านครสวรรค์) ต.กลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์
- 1.3.2 ท่าหนักรือรอบ เสด็จกรมหลวงชุมพราฯ ริมถนนสายเอเชีย (ออกนครสวรรค์) ต.กลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์
- 1.3.3 ศาลเสด็จกรมหลวงชุมพราฯ บริเวณหลังค่ายจิระประวัติ เลขที่ 206 หมู่ 2 ต.นครสวรรค์ออก อ.เมือง จ.นครสวรรค์
- 1.3.4 ชุมชนไชยศิริ (หน้า รพ.สวรรค์ประชารักษ์) ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์
- 1.3.5 ศาลเสด็จกรมหลวงชุมพราฯ ริมทางหลวงชนบท สท.4006 อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย

หากพิจารณาถึงการเชื่อมโยงที่ผู้ศรัทธาจัดตั้งสถานที่เคารพในพระองค์กับการรับรู้ภารกิจหลักๆ ที่พระองค์ทรงสร้างคุณูปการให้กับสังคมไทยนั้น ภารกิจแรกที่ประชาชนรับรู้ คือ ทรงเป็นทหารเรือปรากฏฉายชัดกับฉลองพระองค์บนพระรูปจำลองที่ทรงเครื่องยศพลเรือเอกอย่างชัดเจน เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตผ่านมาเกือบศตวรรษ และในปัจจุบันได้รับการยกสถานะให้เป็น ‘สิ่งศักดิ์สิทธิ์’ ตามความเชื่อถือของผู้ที่ต้องการที่พึ่งทางสภาวะจิต ซึ่งเหมือนคล้ายกับพุทธศาสนาที่มีพุทธสถานอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นศูนย์รวมด้านจิตใจเช่นกัน สถานที่นี้ ได้แก่ วัด การปรากฏสัญลักษณ์แทนพระองค์จึงจัดตั้งในเขตวัด ซึ่งปรากฏจำนวนมากว่าร้อยละ 50 ในพื้นที่ทั้งหมด ภารกิจการเป็นแพทย์ หรือพระฉายาที่ประชาชนเรียก “หมอพร” นั้นเป็นอีกหนึ่งภารกิจที่ประชาชนรับรู้ข้อมูลรองจากภารกิจหลัก จากการลงพื้นที่พบว่าในเขตโรงพยาบาลซึ่งเป็นสถานที่ให้บริการด้านการแพทย์โดยตรงปรากฏ

สัญลักษณ์แทนพระองค์เช่นกัน เชื่อมโยงกับภารกิจด้านการแพทย์ที่พระองค์ทรงเลือกที่จะศึกษาและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในสมัยนั้นอย่างชัดเจน นอกจากนั้นการตั้งสถานที่เคารพยังคงปรากฏอีกหลายพื้นที่ซึ่งต่างเป็นความเชื่อ ความศรัทธาส่วนบุคคลและกลุ่มคนที่จัดตั้งขึ้น เหตุผลในลักษณะเหมือนคล้ายกัน กล่าวคือ การรับรู้และศรัทธาของประชาชนเป็นมูลเหตุหลัก และน้อมนำพระองค์ให้เป็นทั้งทางด้านจิตใจ สร้างขวัญและกำลังใจ บนความเชื่อว่าพระองค์ทรงเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีพระบารมีส่งผลต่อการปกป้องภัยอันตรายและเพิ่มความเป็นสิริมงคลในการดำเนินชีวิตเมื่อเคารพบูชา

จากการเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ ซึ่งได้รับข้อมูลมากมายที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ เมื่อนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์ถึงมูลเหตุสำคัญลำดับต้นบนพื้นฐานความเคารพ ศรัทธาจนส่งผลให้ปรากฏสถานที่เคารพในพื้นที่ต่างๆ จำนวนมากด้วยสัญลักษณ์แทนพระองค์ในฐานะ “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” มีมูลเหตุดังนี้

ที่	ชื่อสถานที่ / ที่ตั้ง	มูลเหตุสำคัญลำดับต้น
1	ชุมชนไชยสิริ (หน้า รพ.สวรรคตประชารักษ์) ต.ปากน้ำโพ อ.เมือง จ.นครสวรรค์	ตามความศรัทธา ปัจจุบันมีผู้พอกอดัยบริเวณใกล้เคียงเป็นผู้ดูแลบนความเชื่อ ความศรัทธาในพระองค์ท่าน
2	ริมถนนสายเอเชีย (เข้านครสวรรค์) ต.กลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์	จัดตั้งตามความศรัทธาของกลุ่มพ่อค้าในจังหวัด ร่วมกับราชสกุลในเสด็จในกรมหลวงชุมพรา โดยอัญเชิญพระรูปเดิมจากศาลหน้า รพ.สวรรคตประชารักษ์ มาประดิษฐานไว้
3	ริมถนนสายเอเชีย (ออกนครสวรรค์) ต.กลางแดด อ.เมือง จ.นครสวรรค์	จัดตั้งตามความศรัทธาส่วนบุคคล ผ่านความเชื่อว่าผู้ศรัทธาที่เป็นเจ้าของได้รับพิจารณาให้เป็นสื่อกลางและรับภารกิจภายใต้พระประสงค์ในเสด็จในกรมหลวงชุมพรา
4	หลังค่ายจิระประวัติ เลขที่ 206 หมู่ 2 ต.นครสวรรค์ออก อ.เมือง จ.นครสวรรค์	จัดตั้งตามความศรัทธาส่วนบุคคล ผ่านความเชื่อว่าผู้ศรัทธาผู้เป็นเจ้าของได้รับพิจารณาให้ช่วยเหลือผู้ประสบทุกข์ภายใต้พระบารมีในเสด็จในกรมหลวงชุมพรา โดยส่วนมากจะเป็นทุกข์เรื่องโรคภัย
5	วัดยางตาล หมู่ 4 ต.ยางตาล อ.โกรกพระ จ.นครสวรรค์	ความเลื่อมใสศรัทธาในกลุ่มผู้เคารพรักในพระองค์ โดยกลุ่มหลักเป็นกลุ่มทหารอากาศ ดังจะเห็นได้จากการจารึกชื่อหน่วยงานบนสถานที่เคารพ
6	วัดป่าสิริวัฒนวิสุทธิ์ (ในพระองค์) ต.ท่านบ อ.ท่าตะโก จ.นครสวรรค์	บริเวณพื้นที่วัดสร้างขึ้นบนพื้นที่ภูเขาที่ออกแบบเป็นรูปเรือขนาดใหญ่ การรับรู้จากภารกิจทหารเรือในเสด็จในกรมหลวงชุมพรา และเทิดทูนในพระปรีชาสามารถทางการเดินเรือ จึงอัญเชิญเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในการบัญชาการเรือลำนี้และปกป้องภัยอันตรายต่างๆ ศาลของพระองค์จะตั้งอยู่บริเวณหัวเรืออย่างชัดเจน

ที่	ชื่อสถานที่ /ที่ตั้ง	มูลเหตุสำคัญลำดับต้น
7	วัดป่าข่อย ถ.พระราชารักษ์ ต.เมืองสวรรค์โลก อ.สวรรค์โลก จ.สุโขทัย	เป็นเจตนารมณ์ของหลวงตาจันทน์ เจ้าอาวาสรูปเก่าที่มีความสนิทสนมกับเสด็จในกรมหลวงชุมพรา จึงต้องการสร้างพระรูปไว้รำลึกถึง
8	ริมทางหลวงชนบท สท.4006 อ.สวรรค์โลก จ.สุโขทัย	ความต้องการของร่างทรงจากกรุงเทพฯ ที่ต้องการย้ายมาตั้งบริเวณด้านหน้าของวัดจันทโรภาส ซึ่งเดิมสถานที่เคารพตั้งอยู่ในเขตของวัด
9	วัดทุ่ง ต.เกาะตาเลี้ยง อ.ศรีสำโรง จ.สุโขทัย	เป็นความศรัทธาของผู้นับถือที่มีความเชื่อว่าสื่อสารในโลกเหนือมนุษย์ได้และปรากฏอดีตทหารเรือเก่าเป็นผู้ชักนำมา และต้องการให้พระองค์เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่
10	วัดใหม่เจริญผล 119 หมู่ 4 บ.ใหม่เจริญผล อ.ศรีมาม จ.สุโขทัย	สร้างโดยนิมิตของท่านเจ้าอาวาส ที่เห็นเสด็จในกรมหลวงชุมพรา ปรากฏให้เห็นบริเวณวัด
11	โรงพยาบาลศิริมาต หมู่ 7 ต.โดนดอ อ.ศรีมาม จ.สุโขทัย	สร้างตามนิมิตของเจ้าอาวาสวัดใหม่เจริญผล โดยในนิมิตเสด็จในกรมหลวงชุมพรา ต้องการจะเข้ามาช่วยปกป้องภัยอันตรายในพื้นที่ อ.ศรีมามเชื่อมโยงกับการกิจการเป็นหมอพรในพระองค์
12	วัดไพรสวรรค์ บ.ปางตาไว อ.ปางศิลาทอง จ.กำแพงเพชร	จัดตั้งจากความศรัทธาของคนที่พื้นที่ นารูปเคารพมาจากตำหนักในเขตทุ่งครุ กรุงเทพฯ เพื่อความเป็นสิริมงคล
13	วัดจันทาราม (ท่าซุง) หมู่ 1 บ.ท่าซุง ต.น้ำซึม อ.เมือง จ.อุทัยธานี	ตามความเชื่อที่หลวงพ่อกุญชิลินดำได้ติดต่อกับพระองค์ในภพภูมิเหนือมนุษย์ เพื่อให้ระลึกถึงและเชื่อมโยงระหว่างเกจิอาจารย์กับพระองค์
14	สำนักสงฆ์สรรพวรณิต ริมทางหลวงหมายเลข 21 ต.หนองไผ่ อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์	เจ้าอาวาสองค์เดิมคือ หลวงพ่อสำเนียง เป็นบุตรในพระองค์ท่านด้วยความกตัญญูและรำลึกถึงจึงสร้างพระรูปพร้อมกัน คือ หลวงปู่ศุข เสด็จในกรมหลวงชุมพรา และหลวงพ่อสำเนียง
15	วัดท้ายน้ำ ต.ท้ายน้ำ อ.โพทะเล จ.พิจิตร	ท่านเจ้าอาวาสเห็นถึงความสำคัญตามพระประวัติฯ ที่เคยเสด็จมาเรียนวิทยาอาคมกับหลวงพ่อดำซึ่งเดิมอยู่ที่วัดนี้ ก่อนที่จะย้ายไปวัดท้ายน้ำ จึงดำริให้จัดสร้างไว้เป็นสิริมงคลและสัมพันธ์กับพระประวัติฯ

จากตารางมูลเหตุลำดับต้นที่แสดงให้เห็นนี้ ล้วนเป็นมูลเหตุสำคัญที่เพิ่มเติมจากความศรัทธาที่ประชาชนในพื้นที่มีต่อพระองค์ เมื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่พบว่า การปรากฏสถานที่เคารพมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถวิเคราะห์เพิ่มเติมได้ด้วยภูมิหลังของเหตุการณ์ต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนเหตุผลต่อการปรากฏสถานที่เคารพในพื้นที่แต่ละจังหวัดดังนี้

จังหวัดนครสวรรค์ เป็นพื้นที่ที่ปรากฏสถานที่เคารพจำนวนมากที่สุด เนื่องด้วยจังหวัดนครสวรรค์เป็นพื้นที่ที่มีคนไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่จำนวนมาก ประชาชนเชื้อสายจีนในพื้นที่

บางส่วนอพยพย้ายถิ่นฐาน หรือเดินทางมาประกอบอาชีพ หรือมีบรรพบุรุษอาศัยดั้งเดิมอยู่ยังพื้นที่นี้ ซึ่งชาวจีนที่อพยพมาจากถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงวังของพระองค์ในเขตนางเล็งมีความสัมพันธ์กับพระประวัติฯ ที่กล่าวถึงความนิยม รักใคร่และเทิดทูนพระองค์ในครั้งที่มีพระชนม์ชีพ เขตวังของพระองค์นั้นตั้งอยู่ในชุมชนชาวจีน พระองค์ทรงช่วยเหลือประชาชนชาวจีนในขณะนั้นอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะภารกิจที่ทรงเป็น “หมอพร” ออกรักษาโรคให้กับประชาชนย่านนั้นเป็นประจำ ส่งผลให้ประชาชนเชื้อสายจีนรักและเคารพในพระองค์อย่างมาก ตลอดจนกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันจัดตั้งสถานที่เคารพนอกจากมาจากความศรัทธาเป็นพื้นฐานแล้วนั้น มุลินธิในราชสกุลในพระองค์ยังมีส่วนร่วมและเข้ามากำกับดูแลอยู่เป็นประจำ

จังหวัดสุโขทัย เป็นพื้นที่ที่มีประวัติฯ ความสัมพันธ์อันพิเศษที่ศิษย์น้องระหว่างเสด็จในกรมหลวงชุมพรา กับหลวงตาจันทร์ วัดจันทโรภาส ในพื้นที่อำเภอสวรรคโลก

จังหวัดพิจิตร เป็นพื้นที่ที่ถูกบันทึกในพระประวัติฯ แสดงเส้นทางที่เสด็จในกรมหลวงชุมพรา ทรงเดินทางมาศึกษาวิทยาอาคมกับพระเกจิอาจารย์ คือ หลวงพ่อเงิน วัดบางคลาน (เดิมคือวัดท้ายน้ำ)

จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ที่สร้างสถานที่เคารพ โดยเทิดทูนความสัมพันธ์ระหว่างเสด็จในกรมหลวงชุมพรา กับหลวงพ่อสำเนียง ซึ่งเป็นโอรสที่เกิดในพระองค์กับหญิงชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์

จังหวัดอุทัยธานี เป็นพื้นที่ที่เชื่อมโยงตามความเชื่อเรื่องการติดต่อทางจิตระหว่างพระเกจิอาจารย์ คือ หลวงพ่อฤาษีลิงดำ กับเสด็จในกรมหลวงชุมพรา ซึ่งบันทึกต่างๆ นี้ยังปรากฏเป็นเรื่องราวที่ถูกบันทึกเอาไว้เป็นข้อมูลลายลักษณ์เผยแพร่งจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดกำแพงเพชร เป็นเพียงสถานที่เดียวที่ไม่มีความสัมพันธ์กับเรื่องราวของเสด็จในกรมหลวงชุมพรา มีมูลเหตุมาจากความศรัทธาของนักรบการโรงในพื้นที่ท่านหนึ่งที่อยู่เชยพระรูปจากกรุงเทพมหานครมาประดิษฐานไว้ในวัดไพรสวรรค์ใกล้ๆ กับสถานที่ทำงาน

จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดตาก เป็นพื้นที่ที่ไม่ปรากฏสถานที่เคารพ ข้อสังเกตในการไม่ปรากฏนี้ เนื่องด้วยทั้ง 2 จังหวัดต่างมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่ มีอิทธิพลอย่างมากกับประชาชน จากการรับรู้จากเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ทั้ง 2 จังหวัดประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวต่างยอมรับ นับถือและศรัทธาสักดิ์สิทธิ์อันเป็นบุรพคุณศรีอย่างสำคัญ กล่าวคือ สมเด็จพระนเรศวรมหาราชในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชในพื้นที่จังหวัดตาก สืบเนื่องจากการกระจายตัวของสถานที่เคารพที่เป็นสัญลักษณ์แทนพระมหากษัตริย์ทั้ง 2 พระองค์นี้ในพื้นที่จำนวนมาก

การจัดตั้งสถานที่เคารพในเสด็จในกรมหลวงชุมพรา ซึ่งแพร่กระจายจำนวนมากในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนี้ แสดงให้เห็นถึงการยอมรับที่ประชาชนมีต่อเสด็จในกรมหลวงชุมพรา

แม้จะมีมูลเหตุสำคัญประการแรกที่เกิดจากความศรัทธาในพระองค์ ทั้งๆ ที่เรื่องราวเกี่ยวกับพระองค์ท่าน อันเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่นี้น้อยมาก ด้วยการเดินทางมาศึกษาวิชากับหลวงพ่ोजิน ณ จังหวัดพิจิตร แต่กลับปรากฏให้พบเห็นสัญลักษณ์แทนพระองค์แพร่กระจายเกือบทุกพื้นที่ และส่งผลต่อการกำหนดพฤติกรรมของกลุ่มผู้ศรัทธาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการแสดงพฤติกรรมเคารพด้วยการกราบไหว้ ถวายสิ่งของต่างๆ โดยเฉพาะดอกกุหลาบสีแดง เพราะเชื่อมโยงกับวันคล้ายวันประสูติกาลซึ่งตรงกับวันอาทิตย์ ประทัด ลูกปิ่น เชื่อมโยงกับภารกิจทางการทหารเรือ อันนำมาในประเด็นของการ “ขอบนบานและบ่าวาง” นับเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ทรงอิทธิพลต่อประชาชนในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง อีกพระองค์หนึ่งที่กระจายเป็นวงกว้างในกลุ่มผู้เคารพ ศรัทธา และยอมรับในการเป็นปัจเจกบุคคลผู้สร้างคุณูปการให้กับชาติไทยจากอดีต และส่งผลมาสู่ในยุคปัจจุบัน สิ่งตกทอดที่ยังคงอยู่และมีอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นรูปธรรมประการหนึ่ง ได้แก่ สถานที่เคารพที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันและมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นต่อไปในอนาคต

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าเสด็จในกรมหลวงชุมพรา นับเป็นอีกหนึ่งปัจเจกบุคคลที่ทรงมีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ข้อมูลการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับพระองค์นั้น ประชาชนส่วนใหญ่รับรู้ว่าการหลักคือ ทรงเป็นทหารเรือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานกิจการทหารเรือของประเทศไทย เป็นนักเรียนนายเรือคนแรกของไทยและเป็นพระโอรสพระองค์แรกในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าที่เข้ารับการศึกษาวิชการทหารเรือที่สหราชอาณาจักรจนจบหลักสูตร และพระองค์ยังถือเป็นคนไทยคนแรกที่น่าเรือรบซึ่งจัดซื้อในสหราชอาณาจักรเดินทางกลับมายังประเทศไทยได้สำเร็จ (กองทัพบเรือ, 2544) แม้พระองค์ทรงมีภูมิหลังที่กล่าวถึงความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับการเสด็จเพื่อประกอบภารกิจยังพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างจำนวนน้อยมาก คือ ในพระประวัติฯ บันทึกไว้เพียงการเดินทางมาศึกษาวิชากับหลวงพ่ोजิน วัดบางคลาน (เดิมวัดท้ายน้ำ) จ.พิจิตร แต่ความน่าสนใจกลับปรากฏสถานที่เคารพที่แสดงให้เห็นอิทธิพลทางความเชื่อ ความศรัทธาที่แพร่กระจายในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างจำนวนมาก

การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม พบว่า จังหวัดนครสวรรค์ปรากฏสถานที่เคารพจำนวนมากที่สุด คือ 6 แห่ง รองลงมาคือพื้นที่จังหวัดสุโขทัย ปรากฏจำนวน 5 แห่งจังหวัดเพชรบูรณ์ พิจิตร กำแพงเพชรและอุทัยธานี ปรากฏจำนวนจังหวัดละ 1 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน

15 แห่ง ไม่ปรากฏสถานที่ที่เคารพในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดตาก สัญลักษณ์แทนพระองค์ที่ปรากฏเป็นลักษณะพระรูปโลหะเหมือนจริงทรงเครื่องยศทหารเรือในลักษณะสิ่งก่อสร้างที่เรียกว่า ศาล (มีชายคาปกคลุมพระรูป) พระอนุสาวรีย์ (พระรูปตั้งตระหง่านโดยไม่มีชายคาปกคลุม) และมณฑป (ลักษณะคล้ายศาลแต่มีบริเวณกว้างใหญ่กว่า กลุ่มผู้สร้างใช้ชื่อมณฑป)

ประเภทของสถานที่ที่เป็นพื้นที่จัดตั้งสถานที่เคารพปรากฏในเขตพุทธสถาน คือ วัดจำนวนมากที่สุด ซึ่งเชื่อมโยงกับความเชื่อเรื่องสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวพุทธ ที่มีวัดเป็นเขตพุทธาวาสที่มีข้อปฏิบัติเคร่งครัดบนความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ ประชาชนในพื้นที่ต่างยกเสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ ให้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เช่นกัน จึงนิยมจัดสร้างไว้ในเขตพุทธาวาสนี้มากที่สุด ภารกิจการเป็นแพทย์ภายใต้พระฉายา “หมอมพร” ได้รับการเชื่อมโยงกับสถานที่จัดตั้งในเขตโรงพยาบาลด้วยเช่นกัน นอกจากนั้นสถานที่เคารพอื่นๆ จัดตั้งตามความเคารพศรัทธาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเป็นเหตุผลประการสำคัญ

เหตุผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงและอธิบายการตั้งสถานที่เคารพในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างนั้น ประกอบด้วยหลายมูลเหตุ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลของคนปัจจุบันสืบต่อความเชื่อความศรัทธาจากบรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องพระบารมีที่จะคุ้มกันภัยในฐานะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความสัมพันธ์และความผูกพันระหว่างพระองค์กับผู้ก่อตั้งสถานที่ นิमितผืน พื้นที่ที่เคยเสด็จมาศึกษาวิชา บันทึกทั้งลายลักษณ์และมุขปาฐะจากการสื่อสารระหว่างโลกปัจจุบันกับโลกเหนือธรรมชาติ และด้วยความศรัทธาเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

การดำรงอยู่ของความเชื่อ ความศรัทธาในพระองค์จวบจนวาระปัจจุบันนี้ ภารกิจด้านผู้เชี่ยวชาญทางไสยวิทยาเป็นอีกภารกิจหนึ่งที่เป็นพลังขับเคลื่อนให้พระองค์ถูกยกเป็น “สิ่งศักดิ์สิทธิ์” พระองค์ทรงแสดงให้เห็นประชาชนในสมัยที่พระองค์มีพระชนม์ชีพได้ประจักษ์ภายใต้ความถูกต้อง เหมาะสมและไม่เบียดเบียนผู้อื่น การรับรู้จากพระประวัติฯ และข้อมูลมุขปาฐะต่างๆ อันเกี่ยวเนื่องกับเรื่องไสยวิทยานี้ ประชาชนในปัจจุบันใช้คำว่า “อิทธิฤทธิ์และปาฏิหาริย์” แทนไสยวิทยาและเชื่อมโยงไปสู่การยอมรับในพระบารมีทางด้านนี้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เมื่อพระองค์ทรงสวรรคตไปกว่าศตวรรษ เรื่องราวอันสัมพันธ์กับไสยวิทยานี้ก็ยังคงปรากฏและได้รับการกล่าวถึงเสมอมา ความศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนยอมรับจึงเกิดขึ้นจากความเชื่อ ความศรัทธาในพระองค์จากการรับรู้ข้อมูล ลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นแบบอย่างของกลุ่มผู้เคารพและเหตุการณ์ต่างๆ ที่วิทยาศาสตร์อธิบายด้วยหลักเหตุและผลไม่ได้ โดยประชาชนส่วนมากเชื่อว่าเป็นความอัศจรรย์จากอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ที่เกี่ยวข้องกับพระองค์

แม้เสด็จในกรมหลวงชุมพรฯ จะมีภารกิจหลักคือ ทรงเป็นทหารเรือที่มีความสัมพันธ์ต่อหน่วยงานทางทหารเรือ มีพื้นที่ทางน้ำที่หน่วยงานต้องรับผิดชอบดูแล ซึ่งส่วนมากอยู่ในเขตภาคตะวันออก ภาคใต้และกรุงเทพมหานคร แต่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีปริมาณของสัญลักษณ์ประเภทสถานที่เคารพอันเกี่ยวเนื่องกับพระองค์จำนวนมาก เช่นกัน ความเชื่อ ความศรัทธาในพระองค์จากอดีตจนถึงปัจจุบันนับเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพระองค์ที่มีความสำคัญในมุมมองทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างมีผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมด้วยการเคารพ กราบไหว้ บูชาและกล่าวถึงเรื่องราวของพระองค์ ปัจเจกบุคคลในประวัติศาสตร์ที่สร้างประโยชน์ให้กับชาติไทย และยังคงเพิ่มความสำคัญต่อกลุ่มบุคคลที่ศรัทธาด้วยจำนวนสถานที่เคารพที่เพิ่มจำนวนขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากยังคงปรากฏสถานที่เคารพในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทยจำนวนมาก อาจขยายผลการศึกษาต่อยอดในการศึกษายังพื้นที่อื่นๆ และสามารถนำมาเปรียบเทียบความเหมือนคล้ายหรือแตกต่างกัน เพื่อหาความสำคัญของการปรากฏสถานที่เคารพในแต่ละพื้นที่

บรรณานุกรม

- กองทัพเรือ. (2544). **เทิดพระเกียรติ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขต
อุดมศักดิ์**. กรุงเทพฯ: กองโรงพิมพ์ กรมสารบรรณทหารเรือ. คณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ :
ราชบัณฑิตยสถาน. สืบค้นเมื่อ 14 กันยายน 2555, จาก
<http://www.royin.go.th/th/knowledge/detail.php?ID=1378>
- เทพชู ทับทอง. (2528). **ทำเนียบพระอริยสงฆ์**. กรุงเทพฯ:กรุงสยาม.
- พลเรือเอกประพัฒน์ จันทวีรัช. (2527). **พระประวัติและพระกรณียกิจในสมัยรัชกาลที่ 5
ของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ รวบรวมจาก
เอกสารราชการ โดย พลเรือเอก ประพัฒน์ จันทวีรัช ผู้บัญชาการทหารเรือ.**
กรุงเทพฯ: เจริญธรรม.
- อรอุษา สุวรรณประเทศ. (2552). **สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พลังขับเคลื่อนเบื้องหลัง
ประชาชาติ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (คติชนวิทยา). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.

